

מדינת ישראל

מכללת הדצוג-גוש עציזן
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשס"ט

הרב ר' אריאל
רמב"ם

הנה השתדל יוסף כל ההשתדלות הזה שיביא את בנימין לסיבות: האחת, לראותו, כי הוא היה אחיו בן אמו ונפשו קשורה בנפשו⁴⁷, והיה חשש בלבו אם המיתרותו אחיו או מכרדתו כאשר עשו לו, ולכן ציווה לראותו. והשנית, כדי להעליל עליו עלילת הנביע, ולראות אם אחיו ישתדל להצילו באהבה כאחים, או אם יעזובוהו בשנאתו. והשלישית, שהיה צריך שימנהגו ענינים בידה במידה, כמו שתבאר בענין הנביע. וכך כן ישאר אסור אחד מהם על העלילה הזאת הכתובת, כמו שהם של יוסף להענישם על חטאם כפי הראוי מידה כנגד מידה, לטוב להם לכפר על חטאם, מפני של יוסף להענישם על חטאם כפי הראוי מידה כנגד מידה, לטוב להם לכפר על חטאם, וכפרט באמרם⁴⁸: "אבל אשמים אתם" וכו'. כמו שהם אחרי שמכרדוהו נחורטו ונצטער בעצרו. וכוה השורה ענינים לענינו.

ויאמר ה' אל יוסף

השאלה השלישית אחרי שכבר העניש יוסף את אחיו, ונצטרך אותם לקח נקמתו מהם⁴⁷, ושדברנו לפניו את בנימין שהיה חפץ לראותו, ושנתקיים חלומו אחד עשר נוכבים משתחורים לו, ומלא תאוותו בשלמותו, ואחיו אכלו עמו והשלים עמהם, למה זה עוד הכיאים במסיון אחו מהנביע, כל שכן לבנימין שלא הרע עמו והיה אחיו בן אמו.

והאוי עתה שנאמר בהיותו השאלה השלישית, למה רצה יוסף להכניס את בנימין אחיו בצרת הנביע. וכבר ביארתי למעלה לשתי סיבות: האחת שרצה לשלם אל אחיו מידה כנגד מידה ממה שעשו נגדו. כי טוב שיקבלו עונשם מידו ויתכפר עונותיהם, משיקבלו בידו שמים. והנה הם עשו נגדו שלשה עלכוים: אחד - שתשדוהו וכלי מרגל ומביא דרכם להחליט רע אל אביהם; והשני - שהשליכו אותו הכוהה; והשלישי - שנתנהו למדיינים לעבד עולם. וצדירותו הרכבה, אך לא הרעו לו, כי הם כמה שעשו לו הטיבו עמו. כמו שאמר לקמן ג' כ': "ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה". וכך עשה יוסף אליהם, כי הוא חשדם ראשונה "מרגלים אתם" - כנגד מה שחשדוהו הם שהיה רכיל ומרגל. ואסר את שמעון לעיניהם ושמו במאסר נבדל⁴⁵, כנגד מה ששמחו כבוד. וכנגד מה שנתנהו לעבד, ציווה לקחת את בנימין לעבד בעלילת הנביע. והנה הטיבם שידשם הנביע באמתות בנימין גם כן⁴⁶, להדמות אליו. כי הוא היה בן רחל כמותו, ואותו שלח יעקב לראות את שלום אחיהם ואת שלום הצאן. וכמו שהם לא חששו לזה ונתנהו למדיינים לעבד עולם, כך יוסף לא חשש למה ששלח אביו את בנימין לשלום אחיהם ונתן אותו במשפט לעבד. וכמו שלא נתקיים מה שהם עשו נגדו אבל נהפך⁴⁶ לטובה, ככה לא נתקיים מה שעשה יוסף נגד בנימין. והנה הכל לטובה. הנה היה כל זה מידה כנגד מידה, וזו היא הסיבה האחת.

מדינת ישראל

הרב ר' אריאל
רמב"ם

השאלה הרביעית למה התנחל יוסף לאחיו ודיבר אדם קשות (מב' ז'), והלא היה זה לו ענין פלילי בהיותו נוקם ונטור כנחש³⁸. והם אם חשבו עליו רעה, אלהים חשבה לטובה³⁹, ומה לו להינקם אחרי עשירים שנה⁴⁰. ואך אם כך העטופים ברעב, וחרץ מארצם בדרך החוקה, ובניהם ונשיהם וטפם מייחלים להם, כל שכן אביו הזקן שבע רוגו ומלא דאגות - אך לא חמל עליו והרכבה צער על צער במאסר שמועז.

כי יוכי יוסף,

אמר אל יוסף, כי יוכי יוסף,

שלא הרע להם והם לא הכירו לו האחות שחשבו להמית והפשיטוהו השליכיהו לכור ומכרדוהו לעבד.
(ט) אשר חלם להם, כי להם היו החלומות וראה עתה פתרונם והם שנאוהו בעבורם וכדור כל מה שעשו לא נמלא רעה אבל ציענם ודקנינם.

כי יאמר אל יוסף

וההתעברות וריבוי הקשות שעשה יוסף לאחיו, נראה לי בעינינו שתי כוונות: האחת, כי יוסף היה חכם וסר מרע, וידע כי למחיה שלחהו אלהים לפני אביו ואחיו, וכי מה' יהיה מסכה⁹⁸ שימכרדוהו אחיו להביא עליהם ועליו הטוב ההוא. ולזה אחיו לא היו ראוים לעונש על פסדתו, ורצה לומר עונש מיתה כגונב איש ומכר (שמות כא. טז). אבל על כל פנים היו ראויים לעונש מה מצד מחשבתם הרעה. כי מי שחשב להרע לחביבו במעשה מה הוועילו בו, הנה עם היות שלא יעניש כפי מחשבתו הרעה כיוון שלא יצא לפועל, כבר ייעניש על מה שכיוון להרע לו. כי מצדו כבר נעשה הרע המכותן אצלו. ואם לא יצא לפועל - לא בצדקו ויורש לכבו⁹⁹ היה. ומהו הרע היו אחי יוסף וראויים לעונש כפי מחשבתם, לא כפי מה שנגמשך ממנה. ולזה התנהג יוסף עמהם מידה כנגד מידה, כי לא הרע עמהם כפועל אבל בצער מחשבתם. כשם שהם לא עשו לו רע, אבל ציטרן אותו בחשבתם להרע לו, ואלהים² חשבה לטובה³.

והנה אחי יוסף חטאו נגדו: כמה שהשדוהו לרכיל ומביא את דרכם רעה⁵ אל אביהם. ולזה שנאוהו ולא יכלו וכו' לשלום, בחשבתם שהיה מדבר אליהם לשלום כדי לרגל עיניהם; ואם שדשליכו אותו אל הכור שהיה שם אסור ולא יוכל לצאת וללכת אנה ואנה; ואם כמה שנתנהו לעבד למדיינים ההולכים מצרים. ולכן הספיק השם בדרך שהענישם ברומה לרכבים תהם בעצמם. כי הוא העליל עליהם שהיו מרגלים - חתח מה שאמרו נגדו שהיה רכיל ומציא דרכי; וגם כך באסור את שמעון לעיניהם - חתח מה שהשליכיהו אל הכור; ואם בלקחו מהם לעבד האה שעניי כולם היו חלויים בו - בנימין. וזו היא הכוונה האחת.

כי יאמר אל יוסף

והנה אסור לעיניהם, שיראו אותו בעיניהם ולא יוכלו להושיעו. כי כך עשו הם, כאשר ראו המדיינים אסור את יוסף לעיניהם ולא חמלו עליו. . . . שהיה הכל להענישם על חטאם, ולא תהיה להם זאת לפוקה⁶⁹. ומאת ה' היה לתח לאיש ידרכי וכפיר מעלילי⁷⁰.

2. 10/15 א"מ חז"ל ג'אלרה

ג'אלרה חז"ל ג'אלרה

(ד) נראה שכוונת יוסף הייתה גם כן בחמלה לנחוק בהם אם היו מדין ששפחתם אורח או אם נשמו ממשפחה וסוף לא להא בהסמך לו זה אם לא שביחסם על דבר לחיו בן אמו לראות מה יעשו שדילפו אורחו בלעב או בסקנה וזה מיד חשב עליהם הוציאו אלף סלם היה סס בנימו והולך להסתעלל עלילות ולגלגל בימות למס. (ד) ואע"פ שיציע מזה לעב מה לאציו לא טעם כי סנה הוא לא הקסיד צטעוהו כולם עשו עד שיטמל ולמחכו צעוד שיצואו אליו וכבר היה אפשר שישמרו קלמס או נוכח אלף אציו להסויק ציוו מסני הכסף כמותס ואס לנודך אורל נפטס. וכבר טעו חז"ל בנין זמנ ססנה צעללת סמרגלים וצדכניסס כמו סנודע סמאודניסס (צ"פ ע' ל"ג). ועל כל פנים סיהס לו בזה מוטטה ועלס עמוקה. אומס סיהס כונתו סנלית אללס כי למז סהוא קטן כדכריהס מוטט יוכל לדכות ולסקור מי סס ועס מלכמס ולמס סס צמיס כי כמותו לאו להאמינו כחמיס לפי חוטו כי לא ידע להסינ סקניס.

אברבנאל

להביא נואכיו ואחיו וכל ביתם למצרים ולכלכלם שמה. ומפני הספקות אשר ראה בדרך הזה, ראה להביאם במסין, לדעת אם בשתיים ועשרים שנה שלא ראה אותם שינו את חכונותיהם, ואם נותרו מזה שעשו נגדו ובאיו תכונה קיימת היו. ולכן הבחינם¹⁵ באמור אליהם "מרגלים אתם", עד אשר ראה שעשו תשובה שלימה כמו שאמר (לקמן מב. כא): "אבל אשמים אנוהו" וגו'. הנה שתי הכונות האלו כיוון יוסף בהתכבדו לאחיו, וכדבר אתם קשות, ובהביאו אותם בצער ההוא.

ראמנמ השנית. כי הנה עם כל הנסיון¹⁶ שעשה יוסף לאחיו בעלילת המרגלים, עוד נשאר ספק בלבו האם היה להם אהבה עם בנימין, או אם היו עדיין שונאים את בני רחל אמו. ולכן רצה להביא את בנימין בפרט בנימין הגביע, לראות אם ישחילו להצילו. אבל חשב עם זה, אולי יחשבו אחיו שהיה אמת שבנימין גנב את הגביע, כמו שרחל אמו גנבה את התרפים לאביה (לעיל לא, יט, 46). ואולי מפני זה יאמרו הנפש החוטאת היא תמות¹⁷, ולא ידרשו בעדו בכל חוכם. לא לשנאתם אותו כי אם לבושתם מרע המעשה. הנה מפני זה ציווה יוסף לשום עם הגביע כסף שבור, וכן כספיהם של כולם, שכזה יכירו הם שלא היה מאשמת בנימין ורשעתו כי אם מעלילת הארץ. וכדיעתם זה, אם יחמלו עליו וישחילו להוציאו מבידות, יודע שהם אוהבים אותו, ויהיו בעיני יוסף בעלי תשובה גמורים, ויתודע אליהם ויטיב עמיהם כמו שעשה. אבל אם המה יעזבוהו לעבד, יודע שעדיין המה עומדים במרדס, ויחופך להם יוסף לאויב והוא ילחם במ. הנה התבאר צורך נסיון ענין הגביע, ולמה היה בפרט בבנימין, ולמה הושם כספם באמתחותם.

וישב בנימין השעה ועשרים הלא

לכדי: וזהו מה שדפיח למזל אל זה הקסוד והוא למס לא סודיע יוסף למצוי אס על כצחו סס כי יש לאל ידו להניסו מנינו ומעבד וכל סכן צמיות סיעב להליל מוחו צטעו ולסיעו. וזמנסי מזה סכנת כדמנ"ל זל טעס כדי סייחוקו סלועתיו כי מה חועלת לו כמיסוקיימו וסוף כי יהיה חועלת לא סיה לו למסו ככר אציו. אכל היה לסוך עלמו מסוסו לו והסלועות העטס יגט פתרוס גם סתמלה סכלות עלו. וכל הוסס לקיס סלועותיו ססרי סס כדכרי אסר יעשו סלם מרעט הצעלים:

3. 10/15 א"מ חז"ל ג'אלרה

פירוש דברב"ל

(ט) ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם. עלהים, וידע שנתקבמו שהרי השפתויו לו, לשון רש"י. ולפי דעתו שהדבר בהפך, כי יאמר הפתוב כי בראות יוסף את אחיו משפתוים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקם אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בהקדמם כי כל אחיו ישפתויו לו בהחלה מן החלום הראשון, והנה אנוהו מאלמים אלאים, כי "אנוהו" ידמו לכל אחיו אחד אשר, ופעם שני ישפתויו לו השלם והייתו ויזכרו יוסף פוכבים מן החלום השני. וכן יזכר יוסף ראה בנמינו עמהם חשב זאת הפתובויה להליל עלהים כדי שייביאו גם בנמינו אציו אליו לקים החלום הראשון מתלה:

פן לא רצה להגיד להם אני יוסף וישלח חלמות העליות פאשר עשה עמהם בפעם השני, כי היה אכיו פא מיד פלא ספקי. ואחרי שנתקם החלום הראשון הגיד להם לקים החלום השני. ולולי פן היה יוסף חוטא סטא גדול לצער את אכיו ולקצמיו ימים רבים בשכול ואכל על שמעון ועליו, וצף אם היה רצונו לצער את אכיו קצת איו לא יחמל על שייבת אכיו, אכל את הכל עשה ופה בעתו לקים החלומות פי ידע שייחוקו פאמח:

וישב בנימין השעה ועשרים הלא

ויבאו עוד להשתחוות לפניו כל אחיו האחד עשר, כמו שחלם: "אחד עשר כוכבים משתחוים לי" (לו, ט). ואינו נכון, כי לא היחה הכונה בחלומו שישתחוו לו בכריעה והשתחויה גמורה. אבל שיגבר עליהם מאד ראה, שהנה לא השתחווה לו אכיו. ועוד כי בהיות יוסף הוא השלם על הארץ. היו מי ידעם לו את שכיבדותו.

גם העגון השני שעשה להם פגביע לא ששהיה פנתו לצערים, אכל חשד אותו באהבת אביהם פכנאחם בו, או שמא הוגיש בנמינו שהיה ידס פיוסף ונולדה פנייהם קטטה ושנאה, ועל פן לא רצה שילך עמהם בנמינו אולי ישלחו בו ידס עד פרוק אותם פאהבתו:

ולמה נחפזנו בו רבותינו בבגאשית רבה (ציג ט) אמר רבי יוחנן ברי אבא פל הדיכרים שאטה קורא שדבר יהודה בפני אכיו עד שאטה מגיע ולא יכול יוסף להנאפק היה בו פיוס ליוסף פיוס לאחיו. פיוס לבנימין. פיוס ליוסף, וראה היאך נותן נפשו על פניה של רחל וכו':

יש לתמה אחר שצמר יוסף במצרים למי רבו והיה פקיד ונגיד פכית שר גדול במצרים, איו לא שלח פכת אוד לאכיו להודיעו ולנחמו, פי מצרים קרוב לתכרון לפשה ימים, ואלו היה מכלק שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אכיו, ויקר פיויו נפשו ויפדו פרב ממו. אכל היה ראה פי השפתויה אכיו לו וגם אכיו וכל ורעו אמו, אי אפשר להיות פארוס, ונהיה קטנה להיותו שם במצרים פראוה הצלחתו הגדולה שם, וכל שפן אחרי ששמע חלום פרעה שחפבר לו פי יבאו פלם שמה ויתקמו כל חלומותיו:

מספרים ראשוניים

16-14 (מ"ה, מ"ד)	13 (י"ג)	12 (י"ב)	11 (מ"א, מ"ב)	10 (מ"ז, מ"ח)	9 (מ"ט)	8 (מ"ח)	7 (מ"ז)	6 (מ"ז, מ"ח)	5 (מ"ד)	4 (מ"ד)	3 (מ"ד)	2 (מ"ד)	1 (מ"ד)
מ"ה, מ"ד	מ"ג	מ"ב	מ"א, מ"ב	מ"ז, מ"ח	מ"ט	מ"ח	מ"ז	מ"ז, מ"ח	מ"ד	מ"ד	מ"ד	מ"ד	מ"ד
מ"ה, מ"ד	מ"ג	מ"ב	מ"א, מ"ב	מ"ז, מ"ח	מ"ט	מ"ח	מ"ז	מ"ז, מ"ח	מ"ד	מ"ד	מ"ד	מ"ד	מ"ד

מספרים ראשוניים

1. מספרים ראשוניים (מ"ד)

2. מספרים ראשוניים (מ"ד)

3. מספרים ראשוניים (מ"ד)

4. מספרים ראשוניים (מ"ד)

5. מספרים ראשוניים (מ"ד)

